

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง จังหวัดลำพูน ครั้งนี้ ได้มุ่งศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการการท่องเที่ยวตามแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวทางจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ปิงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของพื้นที่ ศึกษาถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแม่ปิง และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ศึกษาปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีประเด็นศึกษาเกี่ยวกับบริบทของสภาพพื้นที่ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ใช้เครื่องมือและวิธีการในการศึกษาประกอบด้วย เอกสาร ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปผลการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก การใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น การสำรวจในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปประมวลวิเคราะห์ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปแบบข้อมูลทางสถิติ ข้อมูลเชิงพรรณนา และข้อมูลจากการประมวลผลจากโปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ ได้ผลการศึกษาออกมา ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

7.1 สรุปผลการศึกษา

7.1.1 สักยภาพของพื้นที่และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง

ศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแม่ปิง พบว่ามีระดับศักยภาพของพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวในระดับสูง และปานกลาง โดยไม่ปรากฏพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีระดับศักยภาพต่ำ ที่ได้จากการศึกษาโดยการวัดระดับระดับความสามารถที่แสดงถึงศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใน 2 ระดับ คือระดับพื้นที่ศึกษาและระดับโครงสร้างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และวิเคราะห์ผลออกมาเป็นศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง มีจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่ปิง น้ำตกก้อหลวง น้ำตกก้อน้อย หุ่นก๊ก ป่าพระบาทยางวิ ถ้ำยางวิ แก่งก้อ อุ้มปาด ถ้ำช้างร้อง และวัดพระธาตุแก่งสร้อย โดยที่แก่งก้อ มีระดับศักยภาพสูงสุด รองลงมาคือน้ำตกก้อหลวง ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลางมีจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ น้ำตกอุ้มแป

ส่วนรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นในอุทยานแห่งชาติแม่ปิงในปัจจุบันมีทั้งหมด 16 กิจกรรม ได้แก่ เที่ยวชมน้ำตก ค่ายเยาวชนศึกษาธรรมชาติ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์พักแรม/กางเต็นท์ พักนอนเรือนแพ นั่งเรือชมธรรมชาติ คุนุก พายเรือปั่นจักรยาน ศึกษาประวัติศาสตร์ คุนุก ตกปลา ส่องสัตว์ป่า ไรยตัวไต่หน้าผา นั่งรถชมธรรมชาติ และ ว่ายน้ำ/เล่นน้ำในอ่างเก็บน้ำ โดยจากการศึกษาได้ข้อสรุปถึงรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม ที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรให้ความสำคัญเร่งด่วนในการส่งเสริมและมีการจัดการที่ดี จำนวน 10 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเที่ยวชมน้ำตก เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ค่ายเยาวชนศึกษาธรรมชาติ ตั้งแคมป์พักแรม/กางเต็นท์ พักนอนเรือนแพ นั่งเรือชมธรรมชาติ พายเรือ คุนุก คุนุก และศึกษาประวัติศาสตร์

7.1.2 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติแม่ปิง

อุทยานแห่งชาติแม่ปิงเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทางธรรมชาติที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นและมีความหลากหลาย ได้แก่ ชนิดป่า ภูเขา น้ำตก ถ้ำ อ่างเก็บน้ำ และโบราณสถาน สามารถกำหนดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องที่อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่ปิง น้ำตกก้อหลวง น้ำตกก้อน้อย หุ่นก๊ก ป่าพระบาทยางวิ ถ้ำยางวิ แก่งก้อ อุ้มปาด ถ้ำช้างร้อง วัดพระธาตุแก่งสร้อยและน้ำตกอุ้มแป ซึ่งอยู่ในเขตการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิง 2 เขตการจัดการ คือ เขตบริการ (Intensive use zone) จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่ปิง และแก่งก้อ กับเขตท่องเที่ยวและนันทนาการ (Outdoor

recreation zone) จำนวน 9 แห่ง ได้แก่ น้ำตกก้อหลวง น้ำตกก้อน้อย หุ่นก๊ก ป่าพระบาทยางวี ถ้ำยางวี อุ้มปาด ถ้ำช้างร้อง วัดพระธาตุแก่งสร้อย และน้ำตกอุ้มแป ทั้งนี้เป็นไปตามแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิง พ.ศ. 2534 – 2538 จากการศึกษาพบว่าอุทยานแห่งชาติแม่ปิงได้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบด้านพื้นที่) การจัดการในการศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบด้านกิจกรรม) การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น (องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม) และการจัดการด้านการบริการการท่องเที่ยว (องค์ประกอบด้านการจัดการบริการท่องเที่ยว) ซึ่งได้ดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งในเรื่องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและการจัดกิจกรรมให้การศึกษาและความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มในการพัฒนาดีขึ้นตามลำดับ เห็นได้จากผลการดำเนินงานด้านส่งเสริมกิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ที่บรรลุตามเป้าหมายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และจากผลการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการมาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแม่ปิงส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในระดับมากและปานกลาง และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดที่จะกลับมาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแม่ปิงอีก

7.1.3 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบด้านพื้นที่) ปัญหาอุปสรรคการจัดการในการศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบด้านกิจกรรม) ปัญหาอุปสรรคการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น (องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม) และปัญหาอุปสรรคการจัดการด้านการบริการการท่องเที่ยว (องค์ประกอบด้านการจัดการบริการท่องเที่ยว) โดยปัญหาอุปสรรคที่สำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น (องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม) ในเรื่องไม่มีการสนับสนุนให้มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการส่งเสริมให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาอุปสรรครองลงมาคือปัญหาอุปสรรคการจัดการในการศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม (องค์ประกอบด้านกิจกรรม) ในเรื่องระบบสื่อความหมายธรรมชาติไม่มีประสิทธิภาพ (องค์ประกอบด้านกิจกรรม) และปัญหาอุปสรรคการ

จัดการด้านการบริการการท่องเที่ยว (องค์ประกอบด้านการจัดการบริการท่องเที่ยว) ในเรื่อง การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การตลาด และการนำเที่ยว ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามลำดับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษามาสรุปเป็นข้อเสนอแนะทางจัดการที่เหมาะสม ในการพัฒนาจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แยกตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. แนวทางจัดการตามองค์ประกอบด้านพื้นที่

- มีการเพิ่มข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง ได้แก่ ป้ายจราจร ป้ายแนะนำสถานที่ให้เพียงพอและได้มาตรฐาน มีการติดตั้งระบบโทรศัพท์ให้ครอบคลุมในแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่ให้ข้อมูลข่าวสาร วางระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ

- มีการพัฒนาความสามารถและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงงานบริการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น พัฒนาศักยภาพให้มีความพร้อมในการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลา ให้ความสำคัญในการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาทำงานในอุทยานแห่งชาติทุกตำแหน่ง เพิ่มพูนความรู้และฝึกทบทวนงานที่ปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่เป็นประจำ

- มีการเพิ่มมาตรการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ประสานงานกับผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนให้ร่วมมือในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพิ่มถึงขยะให้เพียงพอ จัดให้มีป้ายสื่อความหมายที่ระบุข้อมูลการรักษาสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน เพิ่มการกวาดขนสวดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยใช้มาตรการป้องกันควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด

- มีการกำหนดพื้นที่รองรับการใช้ประโยชน์ในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมหาวิธีการลดปัญหาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในคราวเดียวกันมากๆ ช่วงวันหยุดเทศกาลเพิ่มการให้ข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยวและปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวหรือให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ นอกเขตอุทยานแห่งชาติ เพิ่มเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยวและประสานงานขอสนับสนุนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ

- มีการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เต็มขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ โดยต้องทำให้เกิดความสวยงาม โดดเด่น ปลอดภัย สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์ได้จริง มีการประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ อย่างต่อเนื่องและมีการติดตามผล

2. แนวทางจัดการตามองค์ประกอบด้านกิจกรรม

- มีการพัฒนาและเพิ่มบุคลากรที่สามารถให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมกลุ่มเป้าหมาย จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานครบตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มีการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันและกับบุคลากรภายนอกที่สนใจ มีการจัดหาและพัฒนากิจกรรมที่ให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกที่หลากหลาย น่าสนใจและทันเหตุการณ์กับข้อมูลข่าวสารในกระแสสังคมปัจจุบัน

- มีการตรวจสอบระบบสื่อความหมายธรรมชาติให้มีสภาพพร้อมใช้ มีการปรับปรุงข้อมูลสื่อความหมายให้ทันสมัยได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจนและเข้าใจง่าย ประสานงานขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก

3. แนวทางจัดการตามองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

- มีการสนับสนุนให้มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้เป็นรูปธรรมให้การช่วยเหลือด้านข้อมูล ให้คำปรึกษา หาวิธีการเพื่อให้กลุ่มรวมตัวกันได้ ช่วยประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด และหน่วยพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการสร้างองค์กรเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่น มีการส่งเสริมขยายกลุ่มเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นไปยังชุมชนอื่นๆ

- มีการดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติแม่ปิงให้เป็นรูปธรรม โดยมีตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น ตัวแทนหน่วยงานต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและคณะทำงานในการวางแผนจัดการและดำเนินงานอุทยานแห่งชาติไปตามหลักการจัดการอุทยานแห่งชาติ

4. แนวทางจัดการตามองค์ประกอบด้านการจัดการบริการท่องเที่ยว

- มีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ การตลาดและบริการนำเที่ยว โดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยและประชาชนเข้าถึงในการรับรู้ข่าวสารได้ง่าย เช่น การเพิ่มจำนวนวันหรือชั่วโมงในการจัดรายการวิทยุของอุทยานแห่งชาติแม่ปิงผ่านสถานีวิทยุชุมชนในท้องถิ่น การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการนำเสนอข้อมูลและติดต่อข้อมูล สนับสนุนและช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจเอกชนในด้านข้อมูลการท่องเที่ยวและส่งเสริมการตลาดผ่านหน่วยงานหลักที่ดูแลด้านการท่องเที่ยวในภาพรวม ได้แก่ ศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัด สมาพันธ์ผู้ประกอบการท่องเที่ยวภาคเหนือ 17 จังหวัด และสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

- มีการดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่อุทยานแห่งชาติโดยมอบหมายงานให้มีผู้รับผิดชอบดูแลที่ชัดเจน ดำเนินการประสานงานการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจนบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ หาเวทีการประชุมหน่วยงาน

ที่ดูแลในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งให้มีโอกาสพบปะ พูดคุยและหาแนวทางการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวไปในทิศทางเดียวกันและมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นโครงการการท่องเที่ยวที่แท้จริง

- มีการควบคุมร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกและอาหาร ให้ได้มาตรฐานและมีราคาที่เหมาะสม มีการตรวจตราด้านความสะอาด สุขอนามัยสถานที่และวัตถุดิบอยู่เสมอ มีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานกระทรวงสาธารณสุขในท้องถิ่น มีการสร้างร้านค้าจำหน่ายของที่ระลึกและอาหารบริเวณที่ทำกรอุทยานแห่งชาติและน้ำตกก้อหลวง มีการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกร่วมกับผู้ประกอบการและชุมชน

- มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มตามความเหมาะสมของพื้นที่และการใช้ประโยชน์ในปัจจุบันตลอดจนในอนาคต สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ต้องได้รับการดูแลและพัฒนาปรับปรุงให้มีความพร้อม ดำเนินการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การขยายเขตไฟฟ้าแรงสูงไปยังแหล่งท่องเที่ยวแก่งก้อ จัดทำท่าเทียบเรือที่ได้มาตรฐานบริเวณแก่งก้อ สร้างห้องน้ำเพิ่มบริเวณน้ำตกก้อหลวง พัฒนาทางเดินขึ้นน้ำตกก้อหลวง สร้างศาลาพักผ่อนท่องเที่ยวบริเวณแก่งก้อ พัฒนาสถานที่กางเต็นท์บริเวณแก่งก้อให้ได้มาตรฐาน และสร้างบ้านพักเรือนแพเพิ่มเติมบริเวณแก่งก้อ

- มีการควบคุมการบริการนำเที่ยวในอุทยานแห่งชาติให้ดำเนินในพื้นที่ที่กำหนดบนพื้นฐานของความปลอดภัยและรักษาสีสิ่งแวดล้อม มีกฎกติกาในการปฏิบัติที่ชัดเจน มีการจัดระเบียบการรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการเอกชนให้เสมอภาคได้มาตรฐานเดียวกัน

7.2 อธิบายผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรมศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง สามารถอธิบายผลการศึกษา ได้ดังนี้

การศึกษาศักยภาพของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการวัดระดับระดับความสามารถที่แสดงถึงศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใน 2 ระดับ คือระดับพื้นที่ศึกษาและระดับโครงสร้างของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และวิเคราะห์ผล โดยโปรแกรมสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ออกมาเป็นศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ปรากฏพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง มีจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแม่ปิง น้ำตกก้อหลวง น้ำตกก้อน้อย ทุ่งกิ๊ก ป่าพระบาทยางวิ ถ้ำยางวิ แก่งก้อ อุ่มปาด ถ้ำช้างร้อง และวัดพระธาตุแก่งสร้อย โดยที่แก่งก้อ มีระดับศักยภาพสูงสุด รองลงมาคือน้ำตกก้อหลวง ส่วนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพปานกลาง มีจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ น้ำตกอุ่มแป สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) ได้ทำการประเมิน (เบื้องต้น) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว Ecotourism ในประเทศไทยไว้ 5 ระดับ คือ A, B, C, D และ E ซึ่งระดับที่ A และ B ได้แสดงถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงและเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากการประเมินพบว่าในอุทยานแห่งชาติแม่ปิง มีแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับ B ถึง 3 แห่ง ได้แก่ น้ำตกก้อหลวง ทุ่งกิ๊ก-ทุ่งนางู และแก่งก้อ จากทั้งหมด 6 แห่ง ซึ่งใน 3 แห่งที่เหลือพบว่าอยู่ในระดับ C ได้แก่ ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ถ้ำยางวิ และแก่งสร้อย ผลการศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษากลุ่มประชากรตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์ ที่มีความคิดเห็นร่วมกันว่าอุทยานแห่งชาติแม่ปิงมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางและสูงตามลำดับ ซึ่งพบข้อสังเกตที่มีความแตกต่างกันประการหนึ่งคือระดับศักยภาพที่ได้จากการวิเคราะห์พื้นที่จากวิธีการของคณะวนศาสตร์ได้ผลการประเมินศักยภาพออกมาในระดับที่ดีกว่าผลการประเมินศักยภาพจากความความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์พื้นที่จากวิธีการของคณะวนศาสตร์เป็นการวิเคราะห์ถึงคุณสมบัติและความสำคัญของระบบนิเวศในพื้นที่เป็นหลักจึงให้ผลออกมาที่มีความน่าเชื่อถือและเที่ยงตรงกว่า โดยผลการวิเคราะห์สอดคล้องกับผลการศึกษาของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542) (อ้างในนครินทร์ ชัยแก้ว, 2545) ที่ประเมินศักยภาพเบื้องต้นแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก ป่าไม้ และเกาะ (ปะการัง) ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่ ส่วนสาเหตุที่กลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่ประเมินศักยภาพพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ปิงในการพัฒนา

เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลางนั้น เนื่องจากอุทยานแห่งชาติแม่ปิงมีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นในพื้นที่และมีจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ดีพอ เช่น ไม่มีการสนับสนุนให้มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและการส่งเสริมให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระบบสื่อความหมายธรรมชาติไม่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การตลาด การนำเที่ยวไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทำนองเดียวกันกับอุทยานแห่งชาติสาละวินที่พบปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติสาละวินได้แก่ ขาดความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บุคลากรไม่เพียงพอ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกหลายด้าน ได้แก่ ป้ายบอกทาง คู่มือโทรศัพท์สาธารณะ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในบ้านพัก ไม่มีบริเวณที่เล่นรอบกองไฟ ถึงจะมีไม่เพียงพอ ชุมชนท้องถิ่นยังไม่ได้รับโอกาสแสวงหารายจากแหล่งท่องเที่ยว ขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก (ฉลอง ของเดิม, 2548) และยังมีปัญหาอุปสรรคคล้ายกันกับการศึกษาที่วนอุทยานภูชี้ฟ้าของທັດသາວ ဗုဏ္ဏိဏ္ဍာ ဝါရုဏ် (2545) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยววนอุทยานภูชี้ฟ้าตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพบว่าการบริการข่าวสารข้อมูลยังขาดข้อมูลรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ป้ายสัญลักษณ์ยังขาดความชัดเจน และขาดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวยังขาดความเป็นธรรมชาติ ที่พักและร้านอาหารไม่เพียงพอในช่วงฤดูกลาง รวมทั้งไม่มีสินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของวนอุทยานภูชี้ฟ้า อีกทั้งขาดเจ้าหน้าที่ดูแลนักท่องเที่ยว น้ำใช้ ห้องน้ำ และจำนวนถังขยะสาธารณะไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในด้านสิ่งแวดล้อมและขาดมนุษยสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง ในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับข้อจำกัดของงบประมาณ บุคลากรไม่เพียงพอในช่วงฤดูกลาง ด้านพื้นที่ไม่สามารถจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการของหน่วยงานวนอุทยาน นักท่องเที่ยวบางส่วนไม่เคารพกฎระเบียบและผู้ประกอบการฉกฉวยโอกาสขึ้นราคาในช่วงฤดูกลาง

อย่างไรก็ตามการที่ผลการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแม่ปิงออกมาในระดับที่สูงหลายแห่งนั้น นับเป็น โอกาสดีของอุทยานแห่งชาติแม่ปิงและชุมชนในพื้นที่ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีและสมบูรณ์แบบ สามารถสนองตอบกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ในอนาคต ซึ่งตรงกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ในระยะ 10 ปี) ว่า “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่มี

ผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป”

ทั้งนี้การจะทำให้ตรงกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้นั้น ต้องอาศัยการจัดการการท่องเที่ยวในแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติด้วย ซึ่งผลจากศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น พบว่าส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมและยินดีให้ความร่วมมือหากอุทยานแห่งชาติแม่ปิงมีการร้องขอ จึงนับเป็นโอกาสที่ดีของอุทยานแห่งชาติแม่ปิงอีกประการหนึ่งที่จะได้มีแนวร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับ ภราเดช พัทฒวิเชียร (2539) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจำเป็นที่สุดก็คือ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เสริมสร้างในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม องค์กรความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นการลดช่องว่างความอ่อนด้อย เพราะองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความจำเป็น เนื่องจากทรัพยากรของการท่องเที่ยวคือ ธรรมชาติระบบนิเวศ ชุมชน สังคม ดังนั้น ถ้าชุมชนไม่แข็งแรงก็จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่มั่นคงและก้าวหน้าธุรกิจของการท่องเที่ยวต้องนำรายได้กลับคืนแก่ชุมชนท้องถิ่นเกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินธุรกิจและชุมชนท้องถิ่น จึงจะเกิดความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว

7.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ปิง ทำให้ได้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ประชาชนในท้องถิ่นตามข้อมูลความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมที่ได้จากการศึกษาวิจัยเพื่อที่ประชาชนในท้องถิ่นจะได้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง และสามารถนำไปถ่ายทอดและประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรร่วมกับหน่วยภาครัฐอื่นๆ จัดอบรมและพัฒนาอาชีพมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้กับประชาชนที่สนใจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้คนเหล่านี้ได้มีความรู้ด้านการเป็นมัคคุเทศก์อย่างแท้จริงและมีประสบการณ์การนำท่องเที่ยวในท้องถิ่น
3. อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรหามาตรการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการมากยิ่งขึ้น โดยใช้หลักการตลาดและประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

4. อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรดึงชาวเรือนแพประมงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5. อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรผลักดันให้มีรถรับจ้างแบบประจำและไม่ประจำไว้บริการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติและสามารถให้บริการนำท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในพื้นที่อำเภอถ้ำลอด ซึ่งจะเป็นการสร้างความสะดวกและความคุ้มค่าของการเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอถ้ำลอดและยังเป็นการสร้างงานรองรับให้กับภาคเกษตรท้องถิ่น

6. อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรพัฒนาบุคลากรให้พร้อมทั้งความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และมีจิตวิญญาณของการเป็นนักบริการแบบมืออาชีพ โดยการอบรม ศึกษาคุณงาน จัดเจ้าหน้าที่ไปฝึกปฏิบัติงานในอุทยานแห่งชาติที่มีการจัดการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน เช่น อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติดอยผ้าห่มปก และอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีความโดดเด่นในงานด้านบริการ

7. อุทยานแห่งชาติแม่ปิงควรส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลกรงบประมาณและเครื่องมือในงานด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านกระบวนการใช้เทคนิคสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ

7.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

การจากศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติแม่ปิง มีข้อเสนอแนะในการศึกษารั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพเครือข่ายมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติแม่ปิง

2. ควรศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อนำไปสู่การจัดการและกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

3. ควรศึกษารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบโครงข่ายการท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติแม่ปิงและในระดับจังหวัด

4. ควรศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพบุคลากรในอุทยานแห่งชาติแม่ปิงเพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ